

УДК: 631.527

Ємець О. М., к. б. н., доцент. Сумський національний аграрний університет
Деменко В. М., к. с-г. н., доцент. Сумський національний аграрний університет

Івашина С. В., студ. 2м курсу ФАТП, спец. «Захист і карантин рослин».
Сумський національний аграрний університет

ШКІДНИКИ СОНЯШНИКУ ТА ЗАХОДИ РЕГУЛЯЦІЇ ЇХ ЧИСЕЛЬНОСТІ В УМОВАХ ТОВ «АГРО – С» БОРИСПІЛЬСЬКОГО РАЙОНУ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Серед олійних культур, які вирощуються на чорноземах України соняшник є беззаперечним лідером. За статистичними даними, на його вирощування щорічно відводяться значна кількість орних земель, яка в сумарному вираженні становить близько 70% площ призначених для посіву всіх олійних рослин [1]. Щорічно українські агрохолдинги, середні та дрібні фермерські господарства прикладають зусилля до збільшення площ під цю культуру. Така змотивованість викликана стабільно високими цінами на внутрішньому та міжнародному ринках на олію та соняшникове насіння, а, звідси, і високу рентабельність вирощування соняшнику. Однак, екстенсивні методи нарощування валової продукції соняшникового збіжжя далеко не завжди є можливими, що змушує аграріїв застосовувати більш сучасні, інноваційні технології або ж, у гіршому випадку, іти на порушення правил сівозміни і сприяти таким чином появі та поширенню хвороб і шкідників соняшнику.

Як відомо, на сьогодні цю рослину уражають понад 60 видів комах та достатньо велика кількість хвороб, а також кліщів та фітонематод. В узагальненому вигляді щорічні втрати урожаю соняшнику від діяльності комплексу шкочинних організмів на середньостатистичному полі наближаються до 8-10%, це приблизно 2-3 ц/га при урожайності 25-30 ц/га [2].

Найбільш поширеними хворобами вегетуючих рослин *Helianthus annuus* є склеротиніоз, фомоз, фомопсис. Почастішали випадки ураження рослин соняшниковим вовчком (*Orobanche cumanana*), який останнім часом стрімко поширюється з південних регіонів у центральні та північні області. На різних фенофазах соняшник активно уражають комахи-фітофаги. В їх числі найбільш поширеними і шкочинними є: різні види довгоносиків (імаго південного сірого довгоносика, чорного й сірого бурякових довгоносиків), кравчик, піщаний і степовий мідяки, личинки коваликів, хрущів, хлібних жуків, підгризаючих совок, цикадки (полинова, капустяна), совки (капустяна, люцернова, бавовникова), лучний метелик, різні види прямокрилих, клопів (ягідний, польовий, люцерновий, щитник зелений і гостроплечий) та попелиць, павутинний кліщ та спеціалізовані види: соняшниковий вусач, соняшникова шипоноска, соняшникова вогнівка.

Метою досліджень було вивчення основних шкідників соняшнику протягом вегетаційного періоду 2021 року в умовах ТОВ «АГРО – С» Бориспільського району Київської області. Дослідження проводилися за загальноприйнятими методами на відведених для цієї культури ділянках.

Результати досліджень. Обліки шкідливих комах на посівах соняшнику на предмет присутності личинок жуків коваликів (посівного, темного) не дали позитивного результату. Так само не були виявлені і рослини з характерними ознаками ураження цим шкідником (перегризені проростки, корінці чи ямки-вигризи у них) - результат використання протруєного насіння. Проте, на сходах соняшнику траплялися окремі екземпляри сірого бурякового довгоносика (*Tanymecus palliatus*). Він об'їдав сім'ядолі та паростки рослин, які ще не вийшли на поверхню. Чисельність шкідника становила 0,1 екз/м², що не перевищувало економічний поріг шкідливості у зв'язку з чим інсектициди не застосовувалися.

В період цвітіння на кошиках рослин були виявлені: рослиноїдні клопи - ягідний (*Dolycoris baccarum*), польовий (*Lygus pratensis*) у незначній кількості та геліхризова попелиця (*Brachycaudus heliychrisi*) з ступенем заселення рослин у крайовій зоні полів понад 10%. Для регуляції чисельності шкідників та попередження їх поширення був застосований системний контактний кишковий інсектицид групи неонікотиноїдів - Атік (Дефенда) (діюча речовина ацетаміпрід) з нормою витрати робочого розчину - 200 л/га. Препарат є одним із небагатьох екологічно безпечних і дозволених для використання в період цвітіння рослин, так як не проявляє токсичної дії для бджіл, джмелів та корисної ентомофауни. Ефективність препарату склала 91%.

Задля уникнення поширення шкідників соняшнику без застосування хімічних засобів захисту в господарстві широко використовують агротехнічні методи, зокрема дотримання сівозміни з поверненням соняшнику на попереднє місце не раніше ніж через 8 років, при цьому попередниками під цю культуру зазвичай є зернові колосові культури та кукурудза. Після сої та ріпаку соняшник висівають через 2 роки.

Висновки. За результатами проведених досліджень в умовах ТОВ «АГРО – С» Бориспільського району Київської області на посівах соняшнику виявлений типовий для лісостепової зони комплекс шкідників: сірий буряковий довгоносик (*Tanymecus palliatus*); клоп ягідний (*Dolycoris baccarum*), клоп польовий (*Lygus pratensis*), геліхризова попелиця (*Brachycaudus heliychrisi*). Застосування екологічно-безпечного інсектициду Атік (Дефенда) вивило його високу ефективність у регулюванні чисельності геліхризової попелиці.

Література.

1. Пропозиція - Головний журнал з питань агробізнесу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://propozitsiya.com/ua/silgospyrobnyky-hersonshchyna-ignoruyut-zakony-agronomiyi-ekspert>
2. Микола Дем'янюк Захист соняшнику від шкідників інсектицидами компанії «Сингента» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.syngenta.ua/news/sonyashnik/zahist-sonyashniku-vid-shkidnikov-insekticidami-kompaniyi-singenta>